

* ОЛЕКСАНДР ДУХНОВИЧ В ПУБЛІЦИСТИЦІ В.ГРЕНДЖІ-ДОНСЬКОГО

Літературна спадщина закарпатського будителя Олександра Духновича зробила великий вплив на творчість переважної більшості поетів і письменників нашого краю. Не залишився осторонь такого впливу і Василь Гренджа-Донський. Численні дослідники його творчості неодноразово акцентували на цьому свою увагу. Необхідно позначитися в твердженням, що В.Гренджа-Донський добре освоїв творчу спадщину О.Духновича і "надав слову нового звучання, небувало того сили" /Молодь Закарпаття.-1988.-28 трав./.

Заслуга на увагу дослідження сучасного українського літературознавця Олега Сидора "Сини свого народу. Традиції О.Духновича в творчості Гренджі-Донського", в якому автор довів спільність патріотичних і національно-визвольних мотивів літературної спадщини двох великих поетів Срібної землі /Твори Василя Гренджі-Донського.-Т.І.-Вашінгтон, 1990.-С.436-439/. Про чільне місце О.Духновича в творчості Гренджі-Донського також писали М.Мольнар, Ф.Коваль, І.Селенський та деякі інші дослідники.

В центрі даного дослідження знаходиться публіцистична спадщина В.Гренджі-Донського про О.Духновича, яка не аналізувалася ранішими дослідниками.

Для В.Гренджі-Донського О.Духнович - "наш підкарпатський славетний поет", "наш будитель", "духовний великан". Уже з дитинства визнаним письменником, В.Гренджа-Донський, дякуючи аналізу розвитку української літератури в Закарпатті, підкреслив, що: "О.Духнович в минулому сторіччі лишив по собі добрі сліди" /Твори Василя Гренджі-Донського.-Т.Х.-Вашінгтон, 1988.-С.298/.

Перше знайомство майбутнього поета з творами О.Духновича падає на дитячі роки. "Всі ми, що ходили до українських церковних шкіл, - писав Гренджа-Донський, - вчилися із букваря Духновича. Досі зарився в мою пам'ять віршик Духновича в тому Букварі:"

"Мамко, мамко, куп ми книжку,
тінту, папір і табличку,
бо я іду до школи
учитися поволи...".

У своїй статті "Як я зачав писати" Гренджа-Донський з великою любов'ю пригадує свого вчителя Станка, який "співав віршички Духновича "Я русин був есьм і буду", підбравши його під якусь

мелодію" /Твори Василя Гренджі-Донського.-Т. IX.-Вашінгтон, 1989.-С.404/. Про місце Духновича в його дитячій душі поет писав також у своєму ґрунтовному науковому дослідженні "Матеріальна і духовна культура селян Волівської Верховини кінцем XIX і початком XX століття /Там же.-С.415/.

В.Гренджа-Донський критично відносився до пізньої творчості О.Духновича, як і до його невеликих епігонів. У статті "Дальший розвиток української літератури в ЧСР" він писав, що "дальші його літературні епігони - з невеликими винятками - вже на такій висоті як автор Букваря, не були, а навіть більшість із них була більш на шкоду, як на користь українській літературі" /Там же.-Т. X.-С.298/. На це звертали увагу І.Я.Франко, а пізніше Ф.Коваль і С.Пеленський. Однак, Гренджа-Донський не погоджувався із своїми політичними противниками, які намагалися зробити з Духновича виключно "руського" поета. У статті "Велика буря - з нічого" він пише про "великих великанів Бачинського, Духновича, Кралицького" як про українських культурних діячів. На його думку, "вони були більш розумними, зрячими й чистими людьми, як нинішні претенденти на провідників" /Українське слово.-1937.-ІІ лист./ Сучасні Гренджі-Донському політики готові були "розпинати" Духновича за його українство. Можливо, йдеться про вірш Духновича "Бо свої то за горами...", в якому він закликав до єдності всіх українців.

У 1923 р. В.Гренджа-Донський опублікував статтю, в якій проаналізував працю будителя "Добродетель превyšаєт богатство" /А.Духнович о пчолах // Подкарпатське пчолярство.-1923.-Ч. I.-С.3-5/.

В.Гренджа-Донський, працюючи редактором різних газет і журналів, багато зробив для пропаганди творів Духновича. Яким би не було відношення Гренджі-Донського до окремих етапів життя і діяльності Олександра Духновича, він завжди залишався для нього будителем закарпатських українців і ворогом для панівних класів, який

"Читати навчає своїх гречкосіїв,

Ще й книги узявся писати для них

І гасла ворожі між ними він сіє...

А де ж він, а де ж він, поет-бунтівник?"

/Твори Василя Гренджі-Донського.-Т. I.-Вашінгтон, 1981.-С.96/.